

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پژوهشکده زبان و ادبیات فارسی
گروه زبان و ادبیات فارسی

رساله دکتری رشته زبان و ادبیات فارسی

بلاغت در اشعار نو اخوان به انضمام فرهنگ تصاویر شعری اخوان ثالث

استاد راهنما

دکتر تقی پورنامداریان

استادان مشاور

دکتر آزیتا افراشی، دکتر مسعود جعفری

پژوهشگر

گل آرا داورپناه

مرداد ماه ۱۳۹۲

با سپاس فراوان از:

خانواده، خویشان، دوستان،

استاد راهنما، استادان مشاور، استاد داور

و

تمام کسانی که مرا در نوشتن این رساله از نظر علمی و معنوی یاری رساندند.

تقديم به:

لولی وش مغموم
مهدی اخوان ثالث (م. امید)

چکیده

از میان سه شاخه علم بلاغت، علم بیان در اشعار نو اخوان حضور چشمگیرتری دارد و صنایع مربوط به فن بیان در مجموعه زمستان و آخرشاهنامه بیشتر دیده می شود. بیشتر ظرایف بلاغی در شعرهای نو اخوان، ابداعی است و برخی به پیروی از سنت ادبی به کار رفته است. ظرایف بلاغی، کاربردهای ابداعی و نوآوری های اخوان در هر صنعت به تفصیل با ذکر نمونه در هر فصل بررسی شده است.

فصل پنجم شامل جدولها، فرهنگهای الفبایی تصاویر شعری، آمارها و نتایج است. جدول ها بر اساس دو رکن اصلی تشبیه و استعاره تنظیم شده است. فرهنگ الفبایی به شناخت شعر اخوان و مقایسه تصاویر شعری او با دیگر شاعران کمک می کند. شواهد از اشعار نو اخوان انتخاب شده که در هفت دفتر به نامهای زمستان، آخر شاهنامه، از این اوستا، در حیات کوچک پاییز در زندان، زندگی می گوید: اما باز باید زیست، دوزخ اما سرد، سواحلی و خوزیات و در یک برگزیده اشعار به نام سرکوه بلند به چاپ رسیده است. شواهد شعری در فصل ها به صورت موضوعی و در فرهنگ به صورت الفبایی تنظیم گردیده است.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
فصل اول: کلیات	
۱-۱- کلیات طرح تحقیق.....	۳
مسأله و تعریف واژه‌های مهم و کلیدی پژوهش.....	۳
قلمرو پژوهش.....	۳
اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۴
سؤالات پژوهش.....	۴
فرضیه‌های پژوهش.....	۴
روش پژوهش.....	۴
روش جمع‌آوری اطلاعات.....	۴
روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....	۵
پیشینه پژوهش.....	۵
۲-۱- مقدمه.....	۶
بلاغت.....	۶
مقایسه بلاغت اسلامی و اروپایی.....	۷
نقد بلاغی.....	۸
تاریخچه مختصر بلاغت.....	۹
الف) در جهان اسلام.....	۹
عربی.....	۹
فارسی.....	۱۲
ب) در غرب.....	۱۲
نارسایی بلاغت سنتی.....	۱۴
علوم بلاغی.....	۱۶
۱. بیان.....	۱۶
۲. معانی.....	۱۶

۱۷.....	۳. بدیع.....
۱۸.....	تقسیمات بدیع.....
۱۹.....	عیوب کتب بدیع.....
۱۹.....	نظر اخوان درباره نارسایی های دستگاه صنایع بدیعی.....
۲۰.....	بدیع در شعر نو.....
۲۱.....	بلاغت در شعر نو.....
۲۲.....	فصاحت.....
۲۲.....	لفظ و معنی.....
۲۴.....	صورت، ساختار، محتوا.....
۲۴.....	زبان شناسی و ادبیات.....
۲۵.....	آشنایی زدایی و برجسته سازی.....
۲۶.....	علم معانی و دستور نقشگرای هلیدی.....
۲۷.....	علم معانی و کاربرد شناسی.....
۲۷.....	منظور شناسی و معانی ثانویه.....
۲۷.....	بافت موقعیت، نقش متنی، نقش شعری و حال خطاب.....
۲۹.....	۱-۳- سالشمار زندگی اخوان.....
۳۲.....	۱-۴- کتابشناسی آثار اخوان.....
۳۵.....	۱-۵- توضیح برخی اشعار از زبان اخوان.....

فصل دوم: بیان

۵۰.....	۲-۱- تشبیه.....
۵۰.....	اقسام تشبیه.....
۵۰.....	ارزش و اغراض تشبیه از نظر علمای بلاغت.....
۵۱.....	تطور تشبیه.....
۵۱.....	تشبیه و استعاره.....
۵۲.....	تشبیه و تمثیل.....
۵۲.....	نقش تشبیه در دستگاه بلاغی.....

۵۳.....	تشبیه در شعر اخوان.....
	اقسام تشبیه در شعر اخوان
۵۸.....	تشبیه امری به خودش.....
۵۸.....	تشبیه جمع.....
۷۶.....	تشبیه جمع و تقسیم.....
۷۶.....	تشبیه تسویه.....
۷۸.....	تشبیه ملفوف.....
۷۸.....	تشبیه مفروق.....
۷۸.....	تشبیه مفروق و جمع.....
۸۰.....	تشبیه معکوس.....
۸۰.....	تشبیه مشروط.....
۸۱.....	تشبیه مضمَر.....
۸۱.....	تشبیه تفضیل و مضمَر.....
۸۳.....	تشبیه مضمَر و تفضیل و ملفوف.....
۸۳.....	تشبیه مفصل و مرسل.....
۹۵.....	تشبیه مفصل و مرسل و جمع.....
۹۶.....	تشبیه مفصل و مرسل و مفروق.....
۹۷.....	تشبیه مفصل و مؤکد.....
۹۸.....	تشبیه مجمل و مرسل.....
۱۰۰.....	تشبیه بلیغ.....
۱۰۴.....	تشبیه بلیغ و جمع.....
۱۰۸.....	تشبیه بلیغ و مفروق.....
۱۰۸.....	تشبیه بلیغ و ملفوف.....
۱۰۸.....	بلیغ اضافی (اضافه تشبیهی).....
۱۲۲.....	اضافه تشبیهی - تلمیحی.....
۱۲۳.....	اضافه تشبیهی - استعاری.....
۱۲۴.....	اضافه تشبیهی - توصیفی.....
۱۲۴.....	بدل بلیغ.....

۱۲۸.....	بدل بلیغ و مفروق.....
۱۲۹.....	بدل بلیغ و جمع.....
۱۳۵.....	بدل بلیغ و جمع و مفروق.....
۱۳۵.....	بدل بلیغ و جمع و تفضیل.....
۱۳۵.....	بدل بلیغ و تسویه.....
۱۳۵.....	تشبیه مرکب.....
۱۴۷.....	تشبیه مرکب و جمع.....
۱۵۷.....	تشبیه مرکب و موازی.....
۱۵۸.....	تشبیه مرکب و مفروق.....
۱۵۸.....	تشبیه مرکب و تمثیل.....
۱۶۱.....	۲-۲- استعاره.....
۱۶۲.....	استعاره مرده و زنده.....
۱۶۲.....	استعاره و نماد.....
۱۶۳.....	استعاره و صفت هنری.....
۱۶۳.....	تقسیم بندی های قدما از استعاره.....
۱۶۳.....	استعاره در ادب فارسی.....
۱۶۴.....	استعاره در شعر اخوان.....
	اقسام استعاره در شعر اخوان
۱۶۸.....	استعاره مصرحه.....
۲۰۰.....	استعاره مکنیه.....
۲۰۰.....	استعاره مکنیه گسترده.....
۲۰۰.....	۱. جسم پنداری.....
۲۰۰.....	الف) شیء.....
۲۰۴.....	ب) مکان.....
۲۰۵.....	۲. جاندار پنداری.....
۲۰۵.....	الف) گیاه و رستنی.....
۲۰۶.....	ب) پرنده.....
۲۰۶.....	ج) حیوان.....

۲۰۷.....	(د) مشترک بین انسان و حیوان.....
۲۰۷.....	۳. سیال پنداری.....
۲۰۹.....	استعاره مکنیه فشرده.....
۲۰۹.....	۱. جسم پنداری.....
۲۰۹.....	الف) شیء.....
۲۱۰.....	ب) مکان.....
۲۱۱.....	۲. جاندار پنداری.....
۲۱۱.....	الف) گیاه و رستنی.....
۲۱۱.....	ب) پرنده.....
۲۱۱.....	ج) حیوان.....
۲۱۲.....	(د) مشترک بین انسان و حیوان.....
۲۱۲.....	۳. سیال پنداری.....
۲۱۲.....	دو امکان.....
۲۱۲.....	شیء - انسان.....
۲۱۳.....	شیء - مکان.....
۲۱۳.....	سیال - مکان.....
۲۱۳.....	گیاه - حیوان.....
۲۱۳.....	چند امکان.....
۲۱۵.....	۲-۳- تشخیص.....
۲۱۵.....	تشخیص در بلاغت غرب.....
۲۱۶.....	تشخیص در بلاغت اسلامی.....
۲۱۷.....	تشخیص در ادبیات فارسی.....
۲۱۷.....	منشأ و مبانی نظری تشخیص.....
۲۱۷.....	۱. باور اساطیری و آنیمیزم.....
۲۱۸.....	۲. جهان بینی عرفانی.....
۲۱۸.....	۳. بازگشت به کودکی و خود میان بینی.....
۲۱۹.....	۴. فرافکنی.....

۲۲۰	انواع تشخیص
۲۲۱	تشخیص در شعر اخوان
		اقسام تشخیص در شعر اخوان
۲۲۵	تشخیص گسترده
۲۲۵	۱. تشخیص خطابی
۲۳۴	۲. تشخیص با محوریت فعل
۲۶۲	۳. تشخیص با محوریت صفت
۲۶۷	۴. تشخیص با محوریت فعل و صفت
۲۷۵	تشخیص فشرده
۲۷۵	۱. ترکیب اضافی
۲۸۳	۲. ترکیب وصفی
۲۹۳	۳. ترکیب وصفی و اضافی
۲۹۴	۲-۴. کنایه
۲۹۵	تقسیمات قدما از کنایه
۲۹۶	کنایه در شعر اخوان
		اقسام کنایه در شعر اخوان
۲۹۸	کنایه های ابداعی
۳۰۲	کنایه های قاموسی
۳۱۶	۲-۵. مجاز
۳۱۷	مجاز در شعر اخوان
		اقسام مجاز در شعر اخوان
۳۱۷	علاقه تضاد
۳۱۹	علاقه مکان
۳۱۹	علاقه محل و حال
۳۲۰	علاقه کل و جزء
۳۲۱	علاقه جزء و کل
۳۲۱	علاقه علیت
۳۲۱	علاقه مجاورت

۳۲۱علاقه عام و خاص
۳۲۱علاقه خاص و عام
۳۲۲علاقه آلیت
۳۲۲علاقه ظرف و مظروف
۳۲۲علاقه جهت
۳۲۳۲-۶- نماد، رمز، سمبل
۳۲۳انواع نماد
۳۲۴نماد در شعر معاصر
۳۲۵نماد در شعر اخوان
۳۵۴کهن الگو
فصل سوم: بدیع	
۳۵۸بدیع لفظی و معنوی
۳۵۸۳-۱- صنایع لفظی
۳۵۹۳-۱-۱- تکرار آوایی
۳۵۹همحروفی
۳۶۱همصدایی
۳۶۱تتابع اضافات
۳۶۴تکرار واج
۳۶۴واج آرایی
۳۷۷۳-۱-۲- تکرار هجا
۳۷۷هجا آرایی
۳۷۸۳-۱-۳- تکرار واژ- واجی
۳۷۸سجع
۳۷۸سجع متوازی
۳۸۴ازدواج
۳۸۵سجع مطرف
۳۸۹سجع متوازن
۳۹۰جناس

- ۳۹۲.....جناس تام.....
- ۳۹۲.....جناس لفظ.....
- ۳۹۳.....جناس مرکب.....
- ۳۹۳.....جناس ناقص.....
- ۳۹۳.....جناس اختلافی.....
- ۳۹۳.....اختلاف مصوت کوتاه.....
- ۳۹۳.....اختلاف مصوت بلند.....
- ۳۹۵.....اختلاف صامت.....
- ۴۰۴.....جناس مطرف.....
- ۴۰۵.....جناس افزایشی.....
- ۴۰۶.....جناس زاید.....
- ۴۱۰.....جناس مذیل.....
- ۴۱۴.....جناس اشتقاق و شبه اشتقاق.....
- ۴۱۷.....جناس قلب.....
- ۴۱۸.....قلب بعض.....
- ۴۱۸.....قلب کل.....
- ۴۱۸.....۳-۱-۴- تکرار واژگانی.....
- ۴۲۷.....توزیع.....
- ۴۲۷.....تصدیر (رد العجز علی الصدر).....
- ۴۲۹.....طرد و عکس.....
- ۴۳۵.....تشابه الاطراف.....
- ۴۳۸.....متتابع.....
- ۴۳۸.....ردیف آغازین.....
- ۴۴۳.....رد المطلع.....
- ۴۵۰.....۳-۱-۵- تکرار نحوی.....
- ۴۵۱.....۱. تکرار ساخت.....
- ۴۵۱.....ترصیع.....
- ۴۵۲.....موازنه.....

مقابله.....	۴۵۵
۲. همنشین سازی نقشی.....	۴۵۷
لفّ و نشر.....	۴۵۷
تنسیق الصفات.....	۴۶۱
سیاقه الاعداد (اعداد).....	۴۷۱
۳. جانشین سازی نقشی.....	۴۷۸
۲-۳- صنایع معنوی.....	۴۷۹
۳-۲-۱- روش تشبیه.....	۴۷۹
ارسال المثل.....	۴۷۹
مبالغه و اغراق.....	۴۸۳
تجاهل العارف.....	۴۸۷
جمع و تقسیم.....	۴۹۰
۳-۲-۲- روش تناسب.....	۴۹۱
مراعات النظیر.....	۴۹۱
براعت استهلال.....	۵۰۹
تلمیح.....	۵۰۹
فوائد تلمیح.....	۵۱۰
اجزا و زیر ساخت تلمیح.....	۵۱۱
انواع تلمیح.....	۵۱۱
تلمیح در ادب فارسی.....	۵۱۲
اشتباه و تصرف در تلمیحات.....	۵۱۳
تلمیح و اسطوره.....	۵۱۴
اسطوره.....	۵۱۴
تعریف اسطوره.....	۵۱۵
اسطوره در شعر.....	۵۱۵
اسطوره در ادب فارسی.....	۵۱۶
اسطوره و حماسه.....	۵۱۶
اسطوره و حماسه در شعر اخوان.....	۵۱۷

۵۲۱	تلمیح در شعر اخوان
۵۲۳	انواع تلمیحات در شعر اخوان
۵۲۳	تلمیحات مرکزی
۵۲۳	تلمیحات متحد
۵۲۳	تلمیحات ابداعی
۵۲۳	تلمیحات اضافی
۵۲۴	تلمیحات وصفی
۵۲۵	تلمیحات اصطلاحی
۵۲۵	۱. ادبی
۵۲۵	۲. بازی و سرگرمی
۵۲۵	- شطرنج
۵۲۶	- کبوتربازی
۵۲۶	- بازی کودکان
۵۲۶	۳. شراب نوشی
۵۲۷	۴. نجومی
۵۲۷	۵. فلسفی
۵۲۷	۶. عرفانی
۵۲۸	تلمیحات اعلامی
۵۳۱	تلمیحات تاریخی
۵۳۲	تلمیحات دینی
۵۳۷	تلمیحات فرهنگی
۵۴۱	تلمیحات اسطوره ای و حماسی (شاهنامه ای)
۵۴۵	تلمیحات داستانی
۵۴۵	تلمیحات شخصی
۵۴۸	اشاره به مضمون شعر یا ترانه
۵۴۹	اشاره به مضمون مثل عربی
۵۵۰	تضمین و اقتباس
۵۵۲	تضمین های اخوان

۵۵۳.....	صدا معنایی.....
۵۵۶.....	رجوع.....
۵۵۶.....	۳-۲-۳- روش تضاد.....
۵۵۶.....	تضاد.....
۵۷۵.....	طباق.....
۵۷۵.....	پارادوکس یا متناقض نمایی.....
۵۷۶.....	پارادوکس و انواع آن در غرب و ایران.....
۵۷۸.....	پارادوکس در فرهنگ عامه.....
۵۷۸.....	پارادوکس در ادب فارسی.....
۵۷۹.....	پارادوکس در شعر اخوان.....
۵۸۴.....	۱. ترکیب.....
۵۸۴.....	اسم مرکب.....
۵۸۴.....	صفت مرکب.....
۵۸۵.....	ترکیب اضافی.....
۵۸۵.....	ترکیب وصفی.....
۵۸۷.....	ترکیب معطوف.....
۵۸۸.....	۲. گروه.....
۵۸۸.....	گروه اسمی.....
۵۸۸.....	گروه وصفی.....
۵۸۸.....	گروه متممی.....
۵۸۹.....	۳. جمله.....
۵۸۹.....	جمله خبری.....
۵۹۲.....	جمله اسنادی.....
۵۹۴.....	جمله ندایی.....
۵۹۴.....	جمله دعایی.....
۵۹۴.....	جمله پرسشی.....
۵۹۴.....	جمله امری.....
۵۹۴.....	۴. شبه جمله.....

۵۹۴.....	حس آمیزی.....
۵۹۵.....	حس آمیزی از دو نگاه.....
۵۹۵.....	حس آمیزی عصب شناختی.....
۵۹۶.....	حس آمیزی هنری - زبانی.....
۵۹۶.....	حس آمیزی و مکاتب هنری.....
۵۹۶.....	حس آمیزی و مکاتب ادبی.....
۵۹۷.....	حس آمیزی و زبان خودکار.....
۵۹۷.....	حس آمیزی در ادبیات.....
۵۹۸.....	حس آمیزی در ادبیات فارسی.....
۵۹۹.....	انواع حس آمیزی در ادبیات فارسی.....
۶۰۱.....	حس آمیزی در شعر اخوان.....
۶۰۷.....	۱. محسوس - محسوس.....
۶۰۷.....	بینایی - شنوایی.....
۶۱۰.....	بینایی - بساوایی.....
۶۱۳.....	بینایی - چشایی.....
۶۱۴.....	بینایی - بویایی.....
۶۱۵.....	شنوایی - بساوایی.....
۶۱۶.....	شنوایی - چشایی.....
۶۱۷.....	شنوایی - بویایی.....
۶۱۷.....	بساوایی - چشایی.....
۶۱۷.....	بساوایی - بویایی.....
۶۱۷.....	چشایی - بویایی.....
۶۱۷.....	بینایی - عمقی.....
۶۱۸.....	شنوایی - حرکتی.....
۶۱۸.....	بینایی - حرکتی.....
۶۱۸.....	بساوایی - حرکتی.....
۶۱۸.....	شنوایی - بساوایی - حرکتی.....
۶۱۹.....	بینایی - بساوایی - شنوایی.....

۶۱۹	بینایی - شنوایی - چشمایی
۶۲۰	بینایی - بویایی - چشمایی
۶۲۰	شنوایی - بویایی - بساوایی
۶۲۰	بویایی - بینایی - شنوایی
۶۲۰	بینایی - بساوایی - چشمایی
۶۲۰	حرکتی - بساوایی - بینایی - عمقی
۶۲۱	۲. انتزاعی - محسوس
۶۲۱	انتزاعی - بینایی
۶۲۲	انتزاعی - شنوایی
۶۲۲	انتزاعی - بساوایی
۶۲۳	انتزاعی - چشمایی
۶۲۴	انتزاعی - بویایی
۶۲۴	انتزاعی - حرکتی
۶۲۴	انتزاعی - بینایی - حرکتی
۶۲۴	انتزاعی - شنوایی - حرکتی
۶۲۴	انتزاعی - بینایی - عمقی
۶۲۴	انتزاعی - بویایی - بینایی
۶۲۵	انتزاعی - بویایی - شنوایی
۶۲۵	انتزاعی - شنوایی - بینایی
۶۲۵	انتزاعی - بینایی - چشمایی
۶۲۶	انتزاعی - بینایی - بساوایی
۶۲۶	انتزاعی - شنوایی - بساوایی
۶۲۶	انتزاعی - شنوایی - بینایی - بساوایی
۶۲۷	چند وجهی - حسی
۶۲۸	۳-۲-۴- روش ایهام
۶۲۸	ایهام
۶۳۰	ایهام تناسب
۶۳۴	ایهام تبادر

۶۳۵.....	شبه ایهام / ایهام دوگانه خوانی.....
۶۳۵.....	ایهام کنایی.....
۶۳۶.....	ایهام تلمیحی.....
۶۳۷.....	ایهام پارادوکس.....
۶۳۷.....	ایهام تضاد.....
۶۳۸.....	استخدام.....
۶۴۰.....	استخدام کنایی.....
۶۴۱.....	مدح شبیه به ذم، ذم شبیه به مدح، محتمل الضدین یا ذو وجهین.....
۶۴۱.....	۳-۲-۵- روش تعلیل و توجیه.....
۶۴۱.....	مذهب کلامی.....
۶۴۲.....	حسن تعلیل.....
۶۴۹.....	سؤال و جواب.....
۶۵۲.....	۳-۲-۶- روش نوشتاری.....
۶۵۵.....	التفات یا واگردانی.....

فصل چهارم: معانی

۶۶۰.....	معانی.....
۶۶۰.....	۴-۱- خبر و اقسام آن.....
۶۶۰.....	جملات خبری.....
۶۶۰.....	معانی ثانوی جملات خبری.....
۶۶۳.....	احوال مسندّ الیه.....
۶۶۳.....	حذف مسندّ الیه.....
۶۶۳.....	تنکیر مسندّ الیه.....
۶۶۴.....	تقید مسندّ الیه.....
۶۶۶.....	تکرار مسندّ الیه.....
۶۶۶.....	تأخیر مسندّ الیه.....
۶۶۸.....	احوال مسند.....
۶۶۸.....	حذف مسند.....
۶۶۹.....	تقدیم مسند.....

۶۷۰.....	تقیید مسند.....
۶۷۱.....	تکرار مسند.....
۶۷۱.....	تنکیر مسند.....
۶۷۲.....	قصر و حصر.....
۶۷۴.....	۲-۴- انشا و اقسام آن.....
۶۷۴.....	استفهام.....
۶۷۶.....	معانی ثانوی جملات پرسشی.....
۶۸۲.....	امر.....
۶۸۲.....	معانی ثانوی جملات امری.....
۶۸۶.....	نهی.....
۶۸۶.....	معانی ثانوی جملات نهی.....
۶۸۷.....	ندا.....
۶۸۷.....	دعا.....
۶۸۸.....	تمنا.....
۶۸۸.....	۳-۴- ایجاز.....
۶۸۹.....	ایجاز حذف.....
۶۸۹.....	ایجاز قصر.....
۶۹۰.....	۴-۴- اطناب.....
۶۹۰.....	جملات معترضه.....
۶۹۰.....	۱. حشو ملیح.....
۶۹۱.....	۲. جمله معترضه روایی.....
۶۹۳.....	۳. جمله معترضه توضیحی.....
۶۹۵.....	مترادفات.....
۶۹۶.....	اطناب ممل.....
۶۹۶.....	مساوات.....
۶۹۷.....	۵-۴- وصل و فصل.....
۶۹۸.....	۶-۴- کاربرد انواع کهن گرایبی در شعر اخوان.....
۶۹۹.....	کهن گرایبی در شعر نو فارسی.....

۷۰۰.....	کهن‌گرایی و محدودهٔ انواع آن.....
۷۰۲.....	کاربرد بلاغی کهن‌گرایی در شعر اخوان.....
۷۰۷.....	انواع کهن‌گرایی در شعر اخوان.....
۷۰۷.....	۱. کهن‌گرایی آوایی.....
۷۰۷.....	الف اطلاق.....
۷۰۸.....	یاء ساکن بدل از کسرهٔ اضافه بعد از های غیر ملفوظ.....
۷۰۸.....	مسائل کهن‌عروضی.....
۷۰۸.....	تلفظ و صورت کهن‌تر واژه با افزودن مصوت یا صامت.....
۷۰۹.....	ابدال.....
۷۰۹.....	ابدال مصوت‌ها.....
۷۰۹.....	اماله.....
۷۰۹.....	ابدال صامت‌ها.....
۷۱۰.....	تخفیف.....
۷۱۰.....	تخفیف آغازین.....
۷۱۰.....	تخفیف میانی.....
۷۱۲.....	تخفیف پایانی.....
۷۱۲.....	تخفیف آغازین و میانی.....
۷۱۲.....	تخفیف میانی و پایانی.....
۷۱۲.....	تخفیف تاریخی.....
۷۱۲.....	تخفیف مشدد.....
۷۱۲.....	تشدید مخفف.....
۷۱۲.....	تخفیف مشدد و اسکان ضمیر.....
۷۱۲.....	تخفیف و ابدال.....
۷۱۲.....	۲. کهن‌گرایی واژگانی.....
۷۱۲.....	به کار بردن لغات مهجور، کم‌کاربرد و کهن‌تر فارسی.....
۷۱۴.....	به کار بردن واژه در معنی خاص.....
۷۱۴.....	به کار بردن واژه های عربی کم‌کاربرد و نامأنوس.....

- ۷۱۵ به کار بردن مصدر صحیح عربی
- ۷۱۵ ۳. کهن گرایبی نحوی
- ۷۱۵ آوردن واو عطف در آغاز سخن
- ۷۱۶ جمع
- ۷۱۶ «یکی» به جای یاء نکره
- ۷۱۷ اسم به جای صفت
- ۷۱۷ کاربرد کهن صفت و موصوف
- ۷۱۷ یاء ترادف صفات
- ۷۱۸ اشاره بیان وصف جنس
- ۷۱۸ صفت + ی
- ۷۱۹ صفت عالی و تفضیلی
- ۷۱۹ مطابقت صفت و موصوف در جمع
- ۷۱۹ فاصله انداختن بین موصوف و صفت
- ۷۲۱ ترکیب وصفی مقلوب
- ۷۲۱ استعمال صفت به معنی مصدر
- ۷۲۱ موصوف «چند»
- ۷۲۱ کاربردهای کهن فعل
- ۷۲۱ فعل ساده
- ۷۲۳ فعل مرکب
- ۷۲۳ فعل پیشوندی
- ۷۲۴ فعل پیشوندی مرکب
- ۷۲۴ عبارت فعلی
- ۷۲۴ ساختن فعل از مصدر جعلی یا صناعی
- ۷۲۴ فعل شبه معین با مصدر تام یا مرخم
- ۷۲۵ آوردن پیش جزء «ب» بر سر فعل ماضی
- ۷۲۵ آوردن الف در آخر صیغه سوم شخص مفرد ماضی مطلق گفتن
- ۷۲۵ به کار بردن افعال نیشابوری
- ۷۲۵ فعل ماضی استمراری با «ی»

- ۷۲۵..... فعل مضارع با «همی».....
- ۷۲۵..... فعل مضارع ساده که امروزه با «می» می آید.....
- ۷۲۶..... فعل مضارع ساده که امروزه با «ب» می آید.....
- ۷۲۶..... فعل امر با پیش جزء «می».....
- ۷۲۶..... فعل امر با «ب».....
- ۷۲۶..... فعل امر بدون «ب».....
- ۷۲۶..... فعل نهی با پیش جزء «مَ».....
- ۷۲۶..... فعل نفی با پیش جزء «نا» به جای «نَ».....
- ۷۲۶..... مقدم داشتن «می» بر نون نفی.....
- ۷۲۷..... فعل نفی با فاصله میان «نَ» و فعل.....
- ۷۲۷..... فعل دعایی.....
- ۷۲۷..... به کار بردن وجه متعدی فعل دو وجهی.....
- ۷۲۸..... فاصله انداختن بین اجزای فعل مرکب، مرکب پیشوندی، عبارت فعلی.....
- ۷۲۸..... تکرار فعل.....
- ۷۲۸..... قید و گروه قیدی کهن.....
- ۷۲۹..... کاربرد کهن ادات تشبیه.....
- ۷۲۹..... کاربرد کهن ادات ندا.....
- ۷۲۹..... کاربرد کهن عدد.....
- ۷۲۹..... عدد اصلی متروک.....
- ۷۳۰..... عدد ترتیبی متروک.....
- ۷۳۰..... آوردن عدد ترتیبی پیش از معدود.....
- ۷۳۰..... «هر» بر سر عدد.....
- ۷۳۰..... معدود جمع.....
- ۷۳۰..... معدود + «ی».....
- ۷۳۰..... آوردن عدد پس از معدود.....
- ۷۳۰..... تغییر وابسته های عددی.....
- ۷۳۱..... کاربرد کهن وندها.....
- ۷۳۱..... پیشوند های مرده.....

۷۳۲.....	میانوند.....
۷۳۲.....	پسوند.....
۷۳۲.....	ترکیب پسوند و پیشوند.....
۷۳۲.....	کثرت پسوند «ک».....
۷۳۳.....	کاربردهای کهن حرف و گروههای حرف.....
۷۳۳.....	حرف اضافه مضاعف.....
۷۳۳.....	به کاربردن حروف اضافه به جای یکدیگر.....
۷۳۴.....	به کاربردن حروف ربط به جای یکدیگر.....
۷۳۴.....	آوردن دو حرف ربط هم معنی کنار هم.....
۷۳۴.....	معانی «واو».....
۷۳۴.....	معانی «که».....
۷۳۴.....	معانی «را».....
۷۳۶.....	کاربرد کهن ضمائر.....
۷۳۶.....	بسامد بالای ضمیر متصل به جای ضمیر منفصل.....
۷۳۶.....	جابجایی ضمیر متصل.....
۷۳۷.....	ضمیر مشترک + ضمیر متصل.....
۷۳۷.....	جمع بستن ضمیر منفصل.....
۷۳۷.....	ضمیر منفصل + ضمیر متصل.....
۷۳۷.....	آوردن ضمیر مخصوص جاندار برای غیر جاندار.....
۷۳۷.....	ضمیر «خویش و خویشان» به جای «خود».....
۷۳۸.....	کاربرد کهن شبه جمله (صوت).....
۷۳۸.....	ترتیب کهن اجزای جمله.....
	فصل پنجم
۷۴۲.....	جدول ها.....
۷۴۲.....	جدول ارکان تشبیه.....
۷۷۵.....	جدول ارکان استعاره.....
۷۸۱.....	فرهنگ ها.....
۷۸۱.....	تشبیه.....

۸۲۷.....	استعاره.....
۸۳۹.....	تشخیص.....
۸۷۲.....	آمار و نتایج.....
۸۸۶.....	علائم اختصاری.....
۸۸۷.....	فهرست منابع.....

پیشگفتار

این رساله با نام «بلاغت در اشعار نو اخوان، به انضمام فرهنگ تصاویر شعری اخوان ثالث»، در پنج فصل تنظیم شده است. در فصل اول، ابتدا کلیات طرح تحقیق بررسی می شود که شامل مباحثی است چون موضوع، تعریف واژه های مهم و کلیدی، قلمرو، اهمیت، سؤالات، فرضیه ها، روش و پیشینه پژوهش. سپس در مقدمه ای به طور خلاصه به این موارد می پردازیم: بلاغت اسلامی و اروپایی، نقد بلاغی، تاریخچه مختصر بلاغت در جهان اسلام و غرب، نارسایی بلاغت سنتی، علوم سه گانه بلاغی (بیان، معانی و بدیع) و مباحث و اصطلاحات کلیدی مربوط به این علوم مانند فصاحت، لفظ و معنی و اصطلاحاتی در بلاغت سنتی که با اصطلاحات زبان شناسی همپوشی دارد.

سپس سالشمار زندگی و کتابشناسی آثار چاپ شده اخوان ارائه شده است. تا کنون دو سالشمار از زندگی اخوان منتشر شده است. اشتباهات و کمبودهای این دو سالشمار با توجه به کتاب با یادهای عزیز گذشته از محمد قهرمان و مصاحبه های اخوان برطرف گردیده است. در کتابشناسی، آثار چاپ شده اخوان شامل مجموعه اشعار، گزیده ها، مقالات، نقدها، داستانها، مصاحبه ها و برنامه های رادیویی اخوان با ذکر تاریخ چاپ اول و محل نشر معرفی می گردد. جهت بررسی بهتر اشعار، اشارات یا توضیحات برخی اشعار از زبان اخوان جمع آوری شد؛ در خلال پژوهش هر جا لازم بود به این بخش ارجاع داده شده است.

فصل دوم به علم بیان، فصل سوم به علم بدیع و فصل چهارم به علم معانی اختصاص دارد. به دلیل اهمیت مبحث کهن گرای، کاربرد انواع کهن گرای در شعر اخوان، ذیل فصل چهارم بررسی گردید. فصل پنجم شامل جدولها، فرهنگهای الفبایی، آمارها و نتایج است.

نمونه ها از اشعار نو اخوان انتخاب شده که در هفت دفتر به چاپ رسیده است: زمستان، آخر شاهنامه، از این اوستا، در حیاط کوچک پاییز در زندان، زندگی می گوید: اما باز باید زیست، دوزخ اما سرد، سواحلی و خوزیات. غیر از این مجموعه ها، شش قطعه شعر نو در یک برگزیده اشعار به نام سرکوه بلند منتشر شده که در این هفت دفتر نیامده است. نام هر مجموعه با علامت اختصاری نشان داده شده است.

فصل اول

کلیات

۱-۱- کلیات طرح تحقیق

طرح مسأله و تعریف واژه‌های مهم و کلیدی پژوهش

مه‌دی اخوان ثالث (۱۳۰۶/۱۳۰۷-۱۳۶۹) شاعر معاصر، کوشیده است میان شعر نیمایی و شعر کلاسیک فارسی پیوندی ایجاد کند. برخی سبک شعر او را نوخراسانی با لحنی روایی و حماسی خوانده‌اند. اشعار اخوان در نه دفتر به چاپ رسیده است. دو دفتر اشعار سنتی او را دربرمی‌گیرد، هفت دفتر دیگر شامل اشعار نیمه سنتی و نو اوست که عبارتند از: زمستان، آخر شاهنامه، از این اوستا، در حیاط کوچک پاییز در زندان، زندگی می‌گوید: اما باز باید زیست، دوزخ اما سرد، سواحلی و خوزیات. غیر از این مجموعه‌ها، شش قطعه شعر نو در یک برگزیده اشعار او به نام سرکوه بلند منتشر شده است که در این هفت دفتر نیامده است.

از آنجا که موضوع این پایان نامه بلاغت در اشعار نو اخوان ثالث است برای روشن شدن مطلب توضیح مختصری از فن بلاغت لازم به نظر می‌رسد:

بلاغت در لغت به معنی رسایی و رسانگی و در اصطلاح مطابقت کلام با اقتضای حال است. بلاغت شامل سه علم بیان، بدیع و معانی است.

بیان در اصطلاح ادبی، ادای معنای واحد به طرق مختلف است به شرطی که مبتنی بر تخیل باشد و در چهار مقوله بررسی می‌شود: تشبیه، استعاره، مجاز و کنایه.

بدیع، به مجموعه عوامل به وجود آورنده تناسب یا موسیقی لفظی و معنوی اطلاق می‌شود. بدیع لفظی شامل سجع، جناس و انواع تکرار است و بدیع معنوی شامل مباحثی چون ایهام، اغراق، مراعات نظیر، حسن تعلیل و... است.

در علم معانی از معانی ثانوی جملات سخن می‌رود که گوینده آن را متناسب با مقصود خود به کار می‌برد. بنابراین موضوع علم معانی بررسی عبارات و جملات از حیث معانی و کاربردهای ثانوی است.

مسأله اصلی در این تحقیق نشان دادن حد و اندازه استفاده اخوان از شاخه‌های مختلف علوم بلاغی است که زیبایی شناسی شعر تا حد زیادی نتیجه به کار بردن آنهاست. این که شعری در مخاطبان تأثیر می‌کند و آنان از خواندن شعر لذت می‌برند بستگی به این دارد که شاعر از کدام یک از شاخه‌های بلاغی بیشتر استفاده کرده است و شیوه به کارگیری عناصر بلاغی در شعر او چگونه است.

در بخش پایانی رساله، فرهنگی از تصاویر شاعرانه اشعار نو اخوان آرایه می‌شود.

قلمرو پژوهش

الف) قلمرو مکانی: ایران

ب) قلمرو زمانی: قرن حاضر